

גליון תזרני בהלכה, אגדה ומוסר

דברי מאיר

מאצרוזתיו של הרה"ג רבי מאיר סנדר שליט"א

מו"צ בירושלם תובב"א ומה"ס 'דברי מאיר' ועוד

בס"ד

מנחם-אב התשע"ט

גליון מס' 11

שימו לב!

בימי 'בין הזמנים' הבעל"ט

לא יתקיים

השיעור השבועי בהלכה ואגדה

ממורנו הרב שליט"א

פזנים ופרפראות

על פרשות השבוע שבהודש זה

דבריהם הם זכרונם

פרקי חיים והנהגות מרבוזתינו הקדושים
שיום פקידת שנתם בהודש זה

| פרשת מסעי |

וַיִּסְעוּ מִחֲצֵרֹת. וַיַּחֲנוּ בְּרַתְמָה (לג, יח).

יש לפרש בדרך רמז, על פי שאמרו רבותינו ז"ל (ע"ז ג), "כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה, מאכילים לו גחלי רתמים". וזהו שאומר הכתוב: "ויסעו מחצרות" - המסתופף בחצרות בית ה' ולומד תורה, ובאמצע הלימוד מפסיק ונוסע משם, אזי "ויחנו ברתמה" - יאכילוהו גחלי רתמים ל... (תורת הפרשה).

| פרשת דברים |

וַאֲקַח מִכֶּם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אָנָשִׁים (א, כג).

- מפליא, שתחת המלה "שנים" [עשר], קיים טעם "מונח", הבא בדרך כלל להפסיק, וצ"ב מדוע.

ואמר מרן הגה"ק מהרי"ל דיסקין זצוקלה"ה, דהיינו טעמא, משום שרק עשרה מכלל השנים עשר, זקוקים לתוכחה. שכן יהושע בן נון וכלב בן יפונה, כשרים היו. לכן, כבר בזמן מניינם, הובדלו השנים מן השאר. ותחת השנים בא "מפסיק" של "מונח", ללמדך, ששנים לחוד ועשרה לחוד (סברי מרן).

| פרשת ואתחנן |

וַאֲתַחֲנֵן אֶל ה', בְּעֵת הַהוּא. לְאָמֹר (ג, כג).

- מה באה להוסיף כאן המילה "לאמר"?

בספר "אוצר חיים" מסופר, ששאלו פעם את הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א: מה עושה הרבי לפני התפילה, מהי הכנתו לתפילה? ענה להם האדמו"ר: "אני מתפלל שאצליח להתפלל כראוי!"

והוסיף, שלמד זאת מהפסוק שלפנינו: "ואתחנן אל ה' בעת ההיא", ומה אני מתחנן? - "לאמר", שאזכה להתפלל טוב, ותהיה תפילתי ראויה ומקובלת! (א-גישמאקע ווארט).

| פרשת עקב |

וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ (ח, י).

תמה הרה"ק ה"שפת אמת" מגור זיע"א: מדוע לא תיקנו חז"ל לברך "אשר קדשנו במצותיו וציונו" על ברכת המזון, כמו שתיקנו לכל מצוה מהתורה? והלא אפילו על אמירת ה"הלל", שהוא רק מדרבנן, אנו מברכים תחלה?

הוא הקשה והוא תירץ: לפי שאין הברכה מצד הקדושה שקדשנו, כי אם מצד השכל הפשוט - "ואכלת ושבעת, וברכת", תן תודה למי שנתן לך!... (ממעיינות הנצח).

| פרשת ראה |

כִּי פָתַח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לֹא (טו, ה).

בגמרא (ב"ב י). מסופר מעשה ברב פפא שהיה עולה במדרגות, ונשמטו המדרגות מתחת רגליו והיה נתון בסכנה. אמר לו חייא בר רב: "שמא עני בא לידך ולא פרנסתו". ויש להבין, מנין לו לרב חייא בר רב, כי עונש זה בא על ההימנעות מצדקה?

- השיב על כך רבינו הגאון מוילנא זצוק"ל, שזה מרומז בטעמי הנגינה של המילים "פתוח תפתח", שהם "דרגא תביר", כלומר: המדרגות נשברות באם אין מקיימים "פתוח תפתח"... (בכורי אביב).

ביום ג' מנחם אב - יום היארצייט של זקני המקובל הגה"ק ר' שמשון מאוסטרופולי הי"ד, שנהרג על קידוש ה' בהיותו מעוטר בטלית ותפילין בשנת ת"ח - ואמרו עליו שמסר נפשו בשביל לבטל הגזירות מעם ישראל [הידועות כגזירות ת"ח ות"ט]. חיבר את הספר "דן ידין" על ספר "קרניים". זיע"א.

ביום ה' מנחם אב - היארצייט של רבינו האריז"ל (ר' יצחק ב"ר שלמה אשכנזי) זיע"א - שטמון בעיר בצפת. שיטת הקבלה שהנחיל, התקבלה בכל תפוצות ישראל: חסידים, ליטאים וספרדים. היה רואה ברוח קדשו דברים, ומבטל את הגזירות מעם ישראל.

מסופר, שפעם אחת אמר לתלמידיו שרואה קטרוג גדול על העיר מאלמנה אחת שלא נתנו לה צדקה, ונאמר "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני". מיד אספו התלמידים כסף ונתנו לה, ונתבטלה הגזירה. עוד מסופר, שראה על תלמיד אחד שאין לו בנים כיון שיש לו עבירה של "צער בעלי חיים" [כך ראה על מצחו] - ומצא בביתו שאין סולם לתרגולים לטפס למקום המים, ונצטערו בשל כך...

ביום כ"א מנחם אב - היארצייט של מרן הגאון האדיר ר' חיים הלוי סאלאוויצ'יק זיע"א מבריסק (נפטר בשנת תרע"ח, לפני 101 שנה). מלבד גאונו המפורסמת היה גם צדיק ובעל חסד עצום, וידוע שביתו היה פתוח לכל, עד שפעמים אף מיטתו היתה תפוסה, והיו הסוחרים תולים מודעות פרסום בתוך ביתו, כי היו שם רבים...

פעם שאל אותו 'אויבער חכם' אחד: מדוע צריכים לומדע'ס? יש לקרוא מה כתוב בגמרא - וזהו! השיבו ר' חיים, אשאל אותך שאלה בהלכה: ידוע (גמ' בכתובות) שבשבע ברכות צריך "פנים חדשות", ותמיד טורחים ומחפשים למצוא. ולכאורה, הלא במקום אחר (גמ' ב"ק) אמרו שמי שגזל עצים ושרפם - קנה אותם בשינוי, כיון ש"פנים חדשות באו לכאן", וא"כ ישרפו עצים ויאמרו שבע ברכות?... לכן צריך לומדע'ס, לחלק בין שני הדינים, שלגבי עצים זה ענין של שינוי מעשה, ולגבי שבע ברכות זה ענין של שמחה...

כמו כן בכ"א מנחם אב - יום היארצייט של הרה"ק ר' אהרן מבעלזא זיע"א - שנקרא "אהרן קדוש ה'". מעולם לא הסכים להוציא מפיו דבר רע על יהודי: היה גר בת"א ברח' אחד העם, וכששמע מכונית נוסעת בשבת אמר: זה יולדת! וכשסיפרו לו כי פלוני נתפס על גניבה, תיקן ואמר: על הלוואה...

ביום כ"ז מנחם אב - יום היארצייט של זקני הגאון ר' דוד בהר"ן זצ"ל, שהיה מגדולי ההוראה בירושלים, ורבו של מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. זיע"א.

(מתוך שיעור - מוצש"ק יז תמוז תשע"ט)

מושגים בהלכה

ביאור עניינים שונים בקצרה
להרחבת ידיעת התורה

לקראת בין הזמנים וימי הנופש,
נביא כאן כמה עניינים שנוגעים לנופש בשבת וביו"ט

ללכת או לשבת ע"ג דשא בשבת

רבים שואלים, האם מותר ללכת על גבי הדשא או לשבת עליו בשבת - כתב השו"ע (סי' שלו): מותר לילך ע"ג עשבים בין לחים בין יבשים, כיון שלא מכיון לתלוש. וכתב המ"ב, שאף אם העשבים ארוכים ונדבקים לו בין האצבעות מותר, כיון שאינו מתכוין לכך [אף שהולך יחף], ואינו פסיק רישא שייטלש. אבל מעיר המ"ב, שאם נדבקו באצבעותיו לא ייטלם בידי, משום מוקצה. וכתב עוד המ"ב, שאם העשבים גדולים מאוד, ורץ עליהם, אפשר שאסור לעשות כן בשבת, כיון שהוא פסיק רישא שיתלשו - אבל לא כתב מהו הגדר של "גדולים". ולכן יוצא להלכה, שללכת סתם או לשבת על גבי דשא, ודאי שמותר.

גרידת כסא על הקרקע

עוד שואלים, לגבי גרידת כסא על החול וכדו', האם מותר כן בשבת? - כתב השו"ע (סי' שלז): דבר שאינו מתכוין מותר. הלכך גורר אדם כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ. ולכן נמצינו למדים, שמותר לגרור כסא על החול, ואפילו אם עושה חריץ, כיון שאינו מתכוין לכך. אמנם גם בזה מסתייג המ"ב בשם המג"א, שבגדולים ביותר הוי פסיק רישא שיעשה חריץ - אבל לא כתב מהו הגדר של "גדולים". ועל כל פנים, כסאות פלסטיק המצויים [כסאות "כתר"], ודאי שמותר לגוררם.

משחק בכדור בשבת

עוד שואלים, לגבי משחק בכדור בשבת וביו"ט - כתב השו"ע (סי' שח סעיף מה): אסור לשחק בשבת וביו"ט בכדור. וכתב הרמ"א: ויש מתירין, ונהגו להקל. ומבאר המ"ב את המחלוקת, האם מסתכלים על זה כמו על נייר או עץ, שאז הוא מוקצה מחמת גופו, וכמו שביארנו בשיעור על הלכות מוקצה - וזו היא דעת השו"ע. אמנם הרמ"א סובר, שכיון שרגילים לעשותו אין בזה משום מוקצה, וככלי שייחודוהו לכך דמי (וכמבואר בשו"ע סי' שח סכ"ב).

ו**כתב המ"ב כמה הסתייגויות בענין זה:** (א) שיזהר לא להעבירו ד"א ברה"ר או מרשות היחיד לרשות הרבים - וכיון אין זה שייך [רק למחמירין] כיון שיש עירוב. (ב) להיזהר שלא לשחק על גבי חול, משום שמשווה גומות - אך אין זה מצוי כל כך בימינו, כיון שמשחקים על גבי יציקת בטון בדרך כלל [ולשחק על הדשא צ"ע אם מותר, לפי מה שדיברנו לעיל].

וגם **לפי בני ספרד** נראה פשוט, וכן כתבו כמה מחכמי הספרדים, שכיום שמייחדים אותו לכך ע"י בתי החרושת - ודאי שגם לדעת הבית יוסף נקרא "כלי" ומותר לשחק בו. וכתב בפסקי תשובות שה"ה למשחק "פינג-פונג". ומה שיש אומרים שאסור לשחק בכדור שמא יתפוצץ, צ"ע, כי אי אפשר לנו לגזור גזירות חדשות מדעתנו.

נסיעה באופניים בשבת

והוא הטעם גם לענין נסיעה באופניים בשבת, שאומרים העולם לאסור מחשש שמא יתפוצץ הגלגל. וצ"ע, שאי אפשר לגזור גזירות חדשות שלא גזרו חז"ל - ולכן הנכון הוא כמו שכתב בשו"ת ישכיל עבדי להגר"ע הדאיה זצ"ל, שנהגו שלא לנסוע על אופניים בשבת וביו"ט, וכבר עמד על זה ה"בן איש חי". ואכמ"ל.

משחקים שונים בשבת

לענין משחקים שונים בשבת - נזכיר משחק אחד שרבים שואלים עליו - משחק "פוקר", שאם משחקים אותו על כסף אמיתי ודאי שאסור. אבל על כסף שאינו אמיתי ודאי שמותר, אף שדומה למשא ומתן (מ"ב סי' שלח). וכן משחק "זוג או פרט" (מ"ב שם).

(מתוך שיעור - ג מנחם-אב תשע"ז)

אמרי בינה

מוסר ואגדה, חיזוק והשקפה
מתוך שיעוריו של מורנו הרב שליט"א

מה אכלו רשב"י זיע"א וה"בית הלוי" זצוק"ל לסעודה שלישית?

בבאר היטב (סי' תמ"ד סק"ב) לגבי ערב פסח שחל בשבת כתב וז"ל: "ושל"ה בשם הזוהר כתב **שרשב"י** היה עוסק בתורה במקום סעודה שלישית". ע"כ.

וידוע בזה המעשה ממרן ה"בית הלוי" זיע"א ששבת בעיירה אחת, ולא היה שם לחם לסעודה שלישית, וביקש שימצאו בעבורו אפי' כזית לחם ודג מלוח לקיים הסעודה שלישית...

ושאלוהו: והלא יכול לחדש חידוש בתורה, כמו שהיה עושה רשב"י?

והשיב: שאם יחדש חידוש ויצא בזה ידי חובת סעודה שלישית, הרי יתכן שיבוא מאן-דהוא במוצאי השבת ויפרוך את חידושו, ונמצא אז שלא קיים סעודה שלישית... אבל חתיכת חלה ודג מלוח - אין להם פירכא!...

(מתוך שיעור - י אייר תשע"ח)

מכתבי תורה זהורה

שהשיב מורנו הרב שליט"א

כתיבת שם אמו של גר בכתובה

בס"ד, יום ד', כ"ז סיון תשע"ז

**כבוד מו"ר הגה"צ
המשגיח ר' חיים וואלקין שליט"א,
שלום רב בהדרת כבוד.**

בענין השאלה האם יש לכתוב בכתובת גר שנתגייר שם אביו הגוי, האמא, הסבא, או אברהם אבינו.

הנה דברתי בזה עם הגאון ר' אליעזר דינר שליט"א, ואמר לי שהמומחה הגדול בזה הוא ר' שמואל אליעזר שטרן שליט"א שאמר כך: במקרה שהאם גויה, גם כן כותבים "בן אברהם אבינו". אמנם במקרה שהאם יהודיה [ורק עבר גיור לחומרא], בזה כותבים או את שם האמא - כי אליה הוא מתייחס, או את שם אבי האמא [כנראה שזה לאלה שרוצים לכתוב שם איש]. ועכ"פ בזה יחסו מצד האמא, ובכה"ג בודאי אין לכתוב "בן אברהם אבינו", כי אינו גר.

**ככבוד רב ובהערצה,
תלמידו השותה שיחותיו ואמרותיו בצמא,
מאיר סנדר
פעיה"ק ירושלם תובב"א**

הצטרפו עכשיו לרשימת התפוצה

וקבלו את הגליון אל תיבת הדוא"ל שלכם
שלחו את המילה "הצטרפות"
לדוא"ל המערכת: divreyeir@gmail.com

